

Ženidbe meĝju naravnim srođnicima.

Napisao dr. Josip Marušić.

I.

Povjesni razvoj ženidbene zapreke naravnoga srođstva.

Naravno je srođstvo: *vinculum personarum, quae ab eodem stipite sive propinquo genitore, aut earum una ab altera per carnalem propagationem descendunt.*¹

U židovskom pravu bila je zabranjena ženidba s materom, sa sestrom, s polusestrom (bilo po ocu ili materi), s unukama (kćeri sinovom i kćeri kćerinom), s očevom i materinom sestrom. Ove zabrane, koje su bile odregjene za muškarce, vrijedile su i za ženske. Općenito se kazalo; *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem eius.*² A za rodoskvrnce bijahu u Mojsijevu zakonu teške kazni odregjene.³ — Grci dopuštahu ženidbu sa sestrom, samo ako sestra nije potjecala od iste majke. Oni su rado uzimali za žene svoje bližnje roĝakinje, pa s toga grčke ženidbe redovno njesu bile plodne.⁴ U rimskom pravu bile su zabranjene ženidbe u svim koljenima ispravne loze (*inter ascendentes et descendentes in infinitum*),⁵ zatim izmeĝju braće i sestara,⁶ te izmeĝju osoba, kod kojih postojaše *respectus parentelae*, t. j. izmeĝju strica i sinovke, ujaka i nećakinje, tetke i nećaka.⁷ Caru Klaudiju (41.—49. poslije Is.) bilo je dopušteno odlukom senata (*senatus consultum*), da se smije oženiti sa bratovom kćerju, no to dopuštenje

¹ Schmalzgrueber, T. 2. P. 3. tit. 13. § 1. n. 1.

² Lev. 18, 6. i slij.

³ Lev. 20, 17. i slij.

⁴ Zhishman, *Eherecht* S. 224.

⁵ Dig. 23, 2, 53.

⁶ Dig. 23, 2, 8.

⁷ Dig. 23, 2, 39, 53.

nije vrijedilo za ostale. Ženidbu megju bratučedima zabranio je Teodozij Veliki (392.—395.) a Justinijan (527.—565.) ju je opet dozvolio.⁸

Crkva se je u početku držala židovske i rimske ženidbene zabrane, no pokušala je protegnuti na daljna koljena. Tako je već sv. Augustin zabranio ženidbu megju bratučedima.⁹ Agatska pak sinoda godine 506. zabrani ženidbu ne samo megju djecom od braće nego i megju unucima od braće.¹⁰ Grgur I. Veliki (590.—604.) u pismu na vjerovjesnika Augustina dozvoli Anglosasima ženidbu megju unucima od braće. Ovdje nam je primjetiti, da neki pobijaju pravost toga pisma.¹¹ Na pitanje sv. Bonifacija odgovori papa Grgur II. (715.—731.), da se Nijemci smiju ženiti post quartam generationem.¹² Ali je već Grgur III. (731.—741.) u pismu upravljenom biskupima Galije naložio, da ženidbena zapreka srodstva bude protegnuta do sedmoga koljena.¹³ No ipak je sve do devetog stoljeća četvrto koljeno ostalo posljednje koljeno, do kojega se je ženidba priječila megju srodnicima. U 9. stoljeću zavladao su stroži propisi u pogledu rodbinskih ženidaba. To se vidi iz odredbe, kojom papa Leon III. nalaže godine 800. bavarskim biskupima, neka zabranjuju ženidbe megju rođjacima sve do sedmoga koljena.¹⁴ Crkveno je pravo pošlo još i dalje, te je branilo srodnicima sklopiti ženidbu dokle god su se sjećali srodstva: usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut in memoria retinetur.¹⁵ Kasnije je za Nikole II. (1058.—1061.) stegnuta ta zabrana do sedmoga koljena pobočne loze.¹⁶ Budući da nije bilo lako dokazati prije ženidbe, da zaručnici nijesu u srodstvu do sedmoga koljena, to se je ženidba nevaljanom proglasila samo onda, kada se je poslije već sklopljene ženidbe dokazalo, da postoji srodstvo. Pojedini narodi dobiše oprost za nekoja koljena, a kod nekih se srodstvo u daljnim koljenima nije uzimalo kao zapreka nego samo kao zabrana. Obično se prvih pet koljena uzimalo kao ženidbena zapreka, a posljednja dva kao zabrana. U saboru

⁸ § 4. Inst. 1, 10; l. 19. Cod. 5, 4.

⁹ De civitate Dei ed. Maurin. Venet. 1764. t. IX. col. 523.

¹⁰ c. 8. C. XXXV. q. 2 i 3.

¹¹ Freisen, Geschichte des canonischen Eherechts S. 380.

¹² Jaffé, Mon. Mogunt. 88.

¹³ c. 16. C. XXXV. q. 2 i 3.

¹⁴ Richter-Dove-Kahl, Kirchenrecht, S. 1087.

¹⁵ Concil. Wormaciense an. 868. c. 18. C. 35. q. 2 i 3.

¹⁶ c. 17. C. 35. q. 2 i 3.

Lateranskom za Inocencija III. god. 1215. odregjeno je, da srodstvo u buduće priječi ženidbu uključivo do četvrtoga koljena pobočne loze. Sabor navodi i razlog toj redukciji: *quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest absque gravi dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observari.*¹⁷

Koncil Trientski (1545.—1563.) ostavio je odredbu Lateranskog sabora nepromijenjenu.¹⁸ Ona vrijedi i danas. Da li je srodstvo nastalo iz zakonitog ili nezakonitog rođenja, ne čini razlike. Po današnjem dakle crkvenom pravu naravno je srodstvo javna ženidbena zapreka, koja seže u ispravnoj lozi in infinitum, a u pobočnoj lozi do četvrtoga koljena uključivo. Kada je u nejednakoj pobočnoj lozi jedna osoba od zajedničkog stabla udaljena više od četiri koljena, može ona po kanonskom pravu sklopiti ženidbu s drugom osobom, koja stoji u četvrtom koljenu naravnoga srodstva.¹⁹ Kanonisti pak jednodušno uče, da osoba, koja je udaljena od zajedničkog stabla više od četiri koljena, može sklopiti ženidbu s osobom, koja stoji u zabranjenom koljenu pa makar i prvom.²⁰ Na saboru u Vieni godine 1311. zaprijetio je Klement V. izopćenjem latae sententiae onima, koji sklapaju incestuoznu ženidbu. *Eos, qui divino timore postposito in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis constitutione canonica interdictis contrahere matrimonialiter non verentur, ipsos excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subiacere.*²¹ Bula Pija IX.: „Apostolicae sedis moderationi“ od 12. listopada 1869. ne spominje više ovog izopćenja.

Neka nova državna zakonodavstva, koja su na svoju ruku odregjivala ženidbene zapreke, uzeše samo prva dva koljena pobočne loze kao zapreku za ženidbu. Tako austrijski opći građanski zakonik odregjuje: megju rođjacima u uzlaznoj i silaznoj lozi, megju potpunom braćom i polubraćom, megju djecom braće i sestara te sa braćom roditelja s očeve i materine strane ne može se valjana ženidba sklopiti, polazilo srodstvo od zakonitog ili nezakonitog rođenja.²² Austrijski kazneni zakon kazni

¹⁷ c. 8. X. IV. 14.

¹⁸ Sess. XXIV. c. 5. de ref. matr.

¹⁹ c. 9. X. IV. 14.

²⁰ Sanchez, De matrim. l. 7. disp. 53. n. 5. sq.

²¹ Clem. cap. un. lib. IV. tit. un.

²² Austrij. opći građanski zakonik § 65.

rodoskvrnje među braćom i polubraćom zatvorom od 1—3 mjeseca, a prema prilikama može se ta kazna i pooštriti.²³ Njemački državni zakon od g. 1875. zabranjuje ženidbu među srođnicima u ispravnoj lozi in infinitum, a među srođnicima u pobočnoj lozi samo u prvom koljenu.²⁴ Njemački kazneni zakon (§ 173.) kazni prileg među braćom zatvorom do dvije godine.²⁵ Code Napoleon (§ 162. i 163.) priječi ženidbu među braćom i sestrama in gradu secundo tangente primum (ujak i nećakinja, nećak i tetka). Isto je i u Italiji. Švajcarski zakon o civilnoj ženidbi zabranjuje ženidbu među srođnicima u svim koljenima ispravne loze; među braćom i polubraćom, tetkom i nećakom, ujakom i nećakinjom, svejedno da li počiva srođstvo na zakonitom ili nezakonitom rođenju.²⁶

Ni ugarski zakon o ženidbenom pravu od g. 1894. ne pozna ove crkvene zapreke u onom opsegu, u kojem je ona ženidbena zapreka po crkvenom pravu. § 11. toga zakona glasi: Ženidbe ne mogu sklopiti: a) srođnici u ispravnoj lozi; b) braća i sestre; c) brat i sestra s naravnim potomcima brata i sestre. Ne čini razlike, da li je tko zakonito ili nezakonito rođen, kao ni to, da li imaju braća i sestre oba roditelja ili samo jednoga zajedničkoga. U slučaju točke c) može kralj podijeliti oprost na predlog ministra pravosugja.

Prema tomu proteže se zapreka naravnoga srođstva po građanskom ugarskom zakonu: 1. u ispravnoj lozi in infinitum, a 2. u pobočnoj lozi samo u prvom stupnju i u drugom tangente primum.

Naravno srođstvo pobočne loze drugi stupanj proglašuje se u ovom zakonu samo ženidbenom zabranom. §. 17. naime veli: Ženidba je zabranjena među bratićima i sestrićima. Srođstvo valja prosugjivati po §. 11. Ministar pravosugja može podijeliti oprost.²⁷

U istočnim crkvama drže se komputacije rimskog prava: tot gradus quot generationes. Prema tomu šesto koljeno pobočne loze po komputaciji rimskoj odgovara trećem koljenu pobočne loze po komputaciji kanonskoj, a četvrto koljeno po-

²³ Isp. Lehrbuch der gerichtlichen Medizin von dr. A. Schauenstein, Wien 1875. §. 99.

²⁴ Deutsches Reichsgesetz vom 6. Februar 1875. §. 33.

²⁵ Isp. Dr. Schauenstein, o. c. str. 102.

²⁶ Schweiz. Gesetz vom 23. Mai 1875. Art. 28. Nr. 2 a.

²⁷ Isp. Dr. Belaj. Crkv. pravo, 1901. str. 427.

bočne loze po komputaciji rimskoj odgovara drugom koljenu pobočne loze po komputaciji kanonskoj. Po pravu grčko-istočne crkve ženidba je među naravnim srodnicima u ispravnoj lozi zabranjena in infinitum, a u pobočnoj lozi do sedmoga koljena. No u sedmom koljenu naravno srodstvo nije više zapreka nego samo zabrana ženidbena. Tako je odredila sinoda u Carigradu god. 1025. pod predsjedanjem patrijarhe Aleksija.²⁸

I kod unijata (grkokatolika) ide ženidbena zapreka do šestoga koljena, dok u sedmom koljenu srodstva postoji samo zabrana.

U Grčkoj je zabranjena ženidba među srodnicima do šestoga koljena na osnovu sinodskog pisma od 6. ožujka 1873. a u Rusiji do četvrtog koljena srodstva na temelju sinodske odredbe od 19. siječnja 1870.

U protestantskim crkvenim odredbama protezala se je ženidbena zapreka naravnoga srodstva do drugoga, pače i do trećega koljena po kanonskoj komputaciji.²⁹ Kasnija zakonodavstva reduciraše tu zapreku kod protestanata na drugo, dapače i na prvo koljeno.³⁰

II.

Uzroci, s kojih je naravno srodstvo ženidbena zapreka.

Ima više uzroka, s kojih se ženidba zabranjuje među krvnim srodnicima. Spomenut ćemo glavnije.

1. Čovjeku je prirođeno, da se ustručava puteno općiti sa srodnicima. Takav horror sanguinis opaža se i kod najdivljijih i najsurovijih naroda. Kod Australaca kazne se takove ženidbe smrću.³¹ Samojed i Kinezi ne će da se žene ni u daleki rod, a Hotentoti smrću kazne rodoskvrnce.³² Vrijedno je napomenuti, da se od toga pravila izuzimlju neki narodi, koji stajahu na višem stepenu kulture kao primjerice stari Grci, stari Perzijanci i stari Egipćani.³³ Ova činjenica, što upravo najsuroviji narodi najoštrije osuguju ženidbu među rođjacima, pokazuje, da se horror sanguinis ne ucjepljuje čovjeku kulturom i obrazovanošću, nego ga je u ljudsku dušu usadio sam Stvoritelj.

²⁸ Isp. V. Harmenopuli Procheiron I. 4. tit. 8. p. 515. (editio Heimbach)

²⁹ Isp. Richter, Lehrbuch 7. Auflage N. III. §. 930.

³⁰ Das preussische Landrecht (II. 1. §. 3 f. 8 f.

³¹ Isp. Ratzel, Völkerkunde 2. Aufl. Leipzig 1894. i slij. I. 71. 81; II. 65. 432, 767; III. 489.

³² Isp. Peschel, Völkerkunde str. 232. i sl.

³³ Isp. Peschel, o. c. p. 233.

2. Kada bi se dozvolile ženidbe meĝju roĝjacima, mogla bi se grješana pohota uvući meĝju članove obitelji.³⁴ I naš napatuk kaže (§. 81.): gdje se češće žene bliži roĝjaci, truĝe se obiteljski život i pobugjuju se u njemu putene požude ili sumnja o njima.

3. Sv. Augustin navodi socijalni uzrok toj zapreci, kada kaže, da se ima ukloniti rodbinski egoizam i da treba što više obitelji po ženidbi spojiti vezom ljubavi.³⁵

4. Iskustvom je utvrĝjena činjenica, da iz takovih ženidaba, što se sklapaju meĝju naravnim srodnicima, ili nema djece ili su djeca duševno ili tjelesno slaba: ex tali coniugio sobolem non posse succrescere.³⁶ Fiziolozi i liječnici odlučno ustaju protiv ženidbenih sveza, koje se sklapaju meĝju krvnim roĝjacima. Statistika pokazuje znatan procenat djece duševno i tjelesno slabe, što se ragjaju iz takovih ženidaba. Što je bliže rodbinstvo, to štetnije utječe na potomstvo. Dr. Cadiot je opazio, da je od 54 ženidbe meĝju srodnicima trećega i četvrtoga koljena bilo njih 14 bez ploda, 7 imalo ih je djecu mrtvo roĝjenu, a od 18 takih ženidaba rodiše se djeca skrofulozna i gluhonijema. Sličnih slučajeva moglo bi se mnogo nabrojiti.³⁷ Generacija iz početka jaka oslabit će duševno i tjelesno, ako se opetovano sklapaju ženidbe meĝju srodnicima. Ako nam se katkada u pojedinom slučaju i čini, da ženidba meĝju roĝjacima nije u potomstvu ostavila zlih posljedica, to ne smijemo s uma smetnuti, da tjelesne i duševne osobine predaka nerijetko dolaze na vidjelo ne samo kod unuka i praunuka, nego dapače i kod potomaka u petom koljenu. U mjestima, gdje su ŝitelji meĝju sobom u krvnom srodstvu i to u dvostrukom i trostrukom, puk je mekoputan, raznježen i strastima podan. Stoga je dužnost duhovnog pastira upozoriti stado na zle posljedice takovih ženidaba i na pametan način odvraćati ŝupljane od takova koraka. Kada svećenik govori o ženidbenim zaprekama, treba da bude oprezan u izrazima, jer se scandalum pharisaicum to više širi, što vlada veća nećudorednost. U biskupijama njemačkoga carstva već je od mnogo godina uveden običaj, da se na drugu nedjelju po bogojavljenju upućuju vjernici o ženidbi i ženidbenim zaprekama. Takav je običaj vrijedan hvale, jer je sve-

³⁴ S. Thom: Summa theolog. 2. 2. q. 154. a 9.

³⁵ De civitate Dei 1. 15, c. 16. (Sr. takogjer c. un. C. XXXV. q. 1.)

³⁶ c. 20. C. XXXV. q. 2.

³⁷ Weber, die kanonischen Ehehindernisse 3. Aufl. S. 58.

ćenik po svome zvanju dužan opirati se štetnim ženidbenim svezama. Svećenik je čuvar čudoregja u puku, pa mu je zato paziti, da se ženidbom promiče dobro ljudstva i dobro obitelji.

III.

Oprost od zapreke naravnoga srodstva.

Oprost je: *relaxatio legis ecclesiasticae in casibus particularibus a competente superiore ecclesiastico ex causa speciali et sufficienti facta.*³⁸ Svaki oprost jest mera *gratia*, koja se može ili podijeliti ili uskratiti. Crkveni poglavar prosugjuje, hoće li oprost podijeliti ili ne će. Prije su u Rimu bili strogi kod podjeljivanja ženidbenih oprosta. Ni u daljnim koljenima srodstva nijesu rado podjeljivali oprost. Istom od Pija IX. upotrebljava se blaža praksa. Na tu su blagost Crkvu natjerali moderni državni zakoni, koji dopuštaju ženidbu i među najbližim rođacima; pa stoga, kada crkveni organi uskrate oprost, idu kandidati ženidbe pred civilnu oblast, da pred njom sklope građansku ženidbu.

Imajući pred očima plemenitu svrhu, da se naime po mogućnosti spriječi degeneracija ljudskoga roda, opomenuo je Leon XIII. okružnim pismom od 19. lipnja 1895. sve Ordinarije, neka molbenice za oprost in secundo gradu consanguinitatis tangente primum gradum (među stricem i sinovkom, ujakom i nećakinjom, tetkom i nećakom) samo onda upravljaju na sv. Stolicu, kada važni razlozi vojuju za takovu ženidbu. U toj okružnici opaža papa, da se čudorednost ugrožava, ako se dispencije među najbližim rođacima podjeljuju na laku ruku, jer rodoskvrnci drže, da će svoje nedjelo, izbije li ono na javu, lako pred svijetom pokriti i od sramote zaštititi ženidbenim vezom. Biskupi neka mole od sv. Oca oprost od spomenutih zapreka samo onda, kada postoje pravi kanonski uzroci (*verae causae canonicae*).

Što je ovdje rečeno za biskupe, to vrijedi i za župnike, koji molbu za oprost predaju biskupu. Sv. Stolica izrijeком kaže, da joj se u molbi imaju navesti razlozi, s kojih se traži oprost od ženidbene zapreke među krvnim rođacima in secundo gradu tangente primum. Treba dakle da župnik podastre svetoj Stolici preko biskupa molbu valjano obrazloženu, a ne da zaručnike a limine odbije s izjavom, da im je uzalud moliti oprost, a budu

³⁸ Wernz I. 120.

li molili, neka se ne nadaju, da će ga dobiti. Neki je župnik protjerao iz svog stana zaručnika, kada je ovaj izjavio, da traži oprost, jer se želi oženiti sa svojom nećakinjom. A kakova je bila posljedica župnikova postupka? Zaručnik i zaručnica prijegioše megju evangjelike, gdje im je državna oblast podijelila oprost i oni se oženiše. Spomenuta okružnica od 19. lipnja 1895. ne traži drugo nego da se u molbi za oprost navedu *verae causae canonicae*, a takova vera causa canonica jest upravo: *periculum apostasiae a fide catholica*. Kada dakle postoji važan kanonski uzrok za oprost od ženidbene zapreke, neka župnik za dobe preda kod biskupskog Ordinarijata molbu za dispenciaciju. Kanonski uzroci, koji se običavaju navesti, da se ishodi oprost, jesu: *periculosa familiaritas, praegnatio sive legitimatio prolis, ulteriora pericula incontinentiae, concubinatus incestuosus, periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi, periculum apostasiae a fide, vesanus amor, periculum matrimonii civilis, venustas mulieris praecipue pauperis seductioni expositae.*³⁹

Godine 1908. izdala je sv. Stolica nove naredbe o podjeljivanju ženidbenih oprosta. Pijo X. preuredio je rimsku kuriju prema duhu i prilikama vremena poznatom: *constitutio apostolica de Romana curia „sapienti consilio“* izdanom 29. lipnja 1908. Istoga su dana izdane *normae communes*, dok su 29. rujna 1908. slijedile *normae peculiare*s. Po toj konstituciji ima za podjeljivanje oprosta u ženidbenim stvarima najveću važnost novo osnovana *congregatio de sacramentis*. Konstitucija „*sapienti consilio*“ kaže o kongregaciji de sacramentis: *Eidem congregationi tribuuntur ea omnia, quae hucusque ab aliis congregationibus, tribunalibus aut officiis Romanae curiae decerni concedique consueverant in disciplina matrimonii, uti dispensationes in foro externo tam pauperibus quam divitibus, sanationes in radice, dispensatio super rato, separatio conjugum, natalium restitutio seu legitimatio prolis.*

Dataria apostolica dijelila je oprost od ženidbenih zapreka pro foro externo in *impedimentis publicis*. Dispencirala je i od tajne zapreke naravnoga srođstva in gradu secundo tangente primum. Konstitucijom „*sapienti consilio*“ oduzete su Datariji sve ženidbene dispenciacije, te ima *congregatio*

³⁹ Ispor. „*Instructio s. Congregationis de prop. fide die 9. Maii — super dispensationibus matrimonialibus.*“

de sacramentis vlast dispenzirati pro foro externo in impedimentis publicis.

Sacra Poenitentiaria Romana redovno je dispenzirala super impedimentis occultis in foro interno. Dispenzirala je i super impedimentis publicis pro foro externo in forma pauperum. Konstitucija „sapienti consilio“ oduzela je poenitencijariji vlast dispenzirati pro foro externo in forma pauperum. I od te zapreke dispenzira congregatio de sacramentis. Jurisdikcija poenitencijarije proteže se sada ad ea, quae forum internum, etiam non sasramentale, respiciunt. Hoc tribunal pro foro interno gratias elargitur, absolutiones, dispensationes, commutationes, sanationes, condonationes; excutit praeterea quaestiones conscientiae, easque dirimit.

O kongregaciji sancti Officii, kojoj je na čelu sv. Otac papa, a zadaća joj je bdjeti nad čistoćom vjere i morala, konstitucija „sapienti consilio“ ovo kaže: Etsi peculiaris Congregatio sit constituta de disciplina sacramentorum, nihilominus integra manet sancti Officii facultas ea cognoscendi, quae circa privilegium, uti aiunt, Paulinum, et impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur, praeter ea, quae attingunt dogmaticam de matrimonio, sicut etiam de aliis sacramentis, doctrinam.⁴⁰

Iz rečenoga razabiramo, kakovu kompetenciju imaju u podjeljivanju ženidbenih oprosta congregatio de sacramentis, congregatio sancti Officii i Poenitentiaria apostolica.

Normae peculiare donose važne naredbe o ženidbenim oprostima, što ih podjeljuje congregatio de sacramentis. Ženidbene zapreke dijele se u dvije kategorije:

1. impedimenta minoris gradus (zapreke nižeg stepena).
2. impedimenta maioris gradus (zapreke višeg stepena).

Ad 1. Što se tiče naravnoga srodstva, to se uzima kao impedimentum minoris gradus treće i četvrto koljeno po-bočne loze, četvrto koljeno pomiješano sa trećim i drugim, i treće koljeno pomiješeno s drugim ($\frac{4}{4}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{4}{2}$, $\frac{3}{3}$, $\frac{3}{2}$).

U oprostima, što se podjeljuju od zapreka gradus minoris pokazala je sv. Stolica veliku blagost obzirom na raz-

⁴⁰ Acta Apostolicae sedis An. I. Vol. I.

loge dispensacije. U 21. točki posebnih norma kaže se naime: *Dispensationes a minoribus impedimentis conceduntur omnes ex rationabilibus causis a s. Sede probatis*. Prema toj odredbi sv. Stolice ne treba dakle da svećenik po službenim katalozima traži kanonske razloge, kada upravlja molbu za oprost od zapreka nižega stupnja naravnoga srodstva. Sveta će Stolica podijeliti oprost od tih zapreka *ex rationabilibus causis*. Zato nije od potrebe, da župnik sebi glavu razbija, ima li ili nema kanonskih uzroka za oprost, nego mu je dosta ispitati i prosuditi, hoće li namjeravana sveza doista odgovarati *bono familiae et bono individui* ili ne će, pa će o tom svoje mišljenje istaći u molbenici za oprost. Ovom mudrom odredbom pobrinuo se Pijo X. da se ženidbe valjano sklapaju i da se umiri savjest dušobrižnika. Koliko se puta bojao svećenik kod traženja dispensacije, da možda nema kanonskih uzroka; koliko se puta bojao, ne navodi li možda molitelj lažan uzrok, da postigne oprost (*obreptio*) ili je možda u molbi zašutio nešto istinito, što je bio dužan saopćiti (*subreptio*). Sada sva ta bojazan iščezava i svećenik nema razloga da se uznemiruje u svojoj savjesti, jer sv. Stolica kaže: *Sic vero concessae (dispensationes) perinde valebunt ac si ex motu proprio et ex certa scientia impertitae sint: ideoque nulli erunt impugnationi obnoxiae sive obreptionis sive subreptionis*.

Ad 2. Drukčije je sa ženidbenim zaprekama višega stepena (*maioris gradus*). Kod naravnoga srodstva postoji zapreka višega stepena u drugom koljenu pobočne loze, zatim u drugom i trećem koljenu, kada tiču prvo koljeno ($\frac{2}{2}$, $\frac{2}{1}$, $\frac{3}{1}$). U 26. točki posebnih norma kaže se, da se u tim koljenima podjeljuje dispensacija „*interveniente legitima causa*“. Kada se dakle traži oprost od ovakove ženidbene zapreke, treba navesti kanonski uzrok, t. j. *causa motiva* vel *finalis* mora da bude *causa canonica*; to će reći da bude jedan od onih uzroka, što ih kanonsko pravo spominje kao dovoljne za polučenje oprosta. Kada bi molitelj tražeći oprost od zapreke višega stepena naveo lažan uzrok (*obreptio*), ili zatajio nešto što je nužno imao istaći (*subreptio*), te bi na osnovu takovih razloga dobio oprost, tada bi bio taj oprost nevaljan. Takovi su oprosti nevaljani, pa makar ih podijelio i sam sv. Otac papa, jer u apostolskim pismima ako se izrijeком i ne naglasuje, to se uvijek razumiјеva *clausula*: „*si preces veritate nitantur*“.

IV.

Hoće li crkvena oblast reducirati ženidbenu zapreku naravnoga srodstva?

Naravno srodstvo u prvom koljenu ispravne loze (t. j. meĝju roditeljima i djecom) priječi ženidbu po naravnom pravu. Tu nema kontroverzije. Razlog je taj, što se već naravni osjećaj protivi ženidbi izmeĝju roditelja i djece.⁴¹ Premda neki s Tomom Akvincem tvrde, da naravno srodstvo u ispravnoj lozi po naravnom pravu ne priječi ženidbu dalje od prvoga koljena (prema tome bi papa mogao dopustiti, da djed uzme svoju unuku za ženu), ipak je skoro općenito mišljenje, da naravno srodstvo u ispravnoj lozi priječi ženidbu po naravnom pravu u svim koljenima.⁴²

Megju krvnim rođjacima u prvom koljenu pobočne loze, t. j. meĝju braćom i sestrama, uzima se obično, da priječi ženidbu naravno pravu.⁴³ No ima ih, koji sa sv. Tomom Avincem tvrde, da ta zapreka ne počiva na naravnom pravu.⁴⁴ Sigurno je meĝjutim to, da apostolska stolica nije nikada dala oprost od prvoga koljena naravnoga srodstva pobočne loze. Nunquam enim hactenus dispensarunt pontifices super primo consanguinitatis gradu. Huiusmodi dispensationem denegavit Clemens VII. inter ducem de Richemont naturalem filium et Mariam legitimam filiam Henrici VII. Anglorum regis.⁴⁵ Razlog ovoj ženidbenoj zapreci jest taj, što meĝju braćom i sestrama vlada prirogjeni stid i prirogjeno štovanje, kojemu se protivi ženidbeni čin. Od takovih ženidaba uzdržavahu se i neznabožački narodi, a one, koji dopuštahu takove ženidbe, smatrahu barbarima.⁴⁶

U drugom i daljnim koljenima pobočne loze priječi se ženidba samo po crkvenom pravu.⁴⁷ U drugom koljenu pobočne loze pače i onda, kada se tiče prvo koljeno (n. pr. izmeĝju ujaka i nećakinje, tetke i nećaka), u novije se je doba češće dispenziralo ako i nerado i samo s važnih razloga. U trećem pak i četvrtom koljenu dispenzira se tako često i lako, te se javiše glasovi, da bi trebalo ukinuti ženidbenu zapreku u tim koljenima.

⁴¹ Reiffenstuel: Jus canon. universum, Venetiis 1763. I. IV. t. 14. n. 26.

⁴² Ibid.: I. c. n. 27.

⁴³ Ibid.: I. c. n. 28.

⁴⁴ Isp. Vering, Lehrbuch des Kirchenrechtes 1893. S. 892.

⁴⁵ S. C. C. 14. prosinca 1793. (kod Richtera p. 261. n. 98.).

⁴⁶ Reiffenstuel: I. c. n. 29.

⁴⁷ Ibid.: I. c. n. 31.

I danas vrijede ustanove IV. Lateranskog sabora (1215.), da naravno srodstvo priječi ženidbu uključivo do četvrtoga koljena pobočne loze. Tu je odredbu koncil Trientski (1545.—1563.) ostavio nepromijenjenu, premda se javljahu želje, neka bi se reducirale ženidbene zapreke krvnoga srodstva.⁴⁸ Na saboru Vatikankom (1869.) predlagahu neki, da se četvrto koljeno a neki da se i treće koljeno pobočne loze ukine kao ženidbena zapreka, ali se o tim predlozima nije raspravljalo, jer je sabor bio odgogjen na povoljnija vremena.⁴⁹ U današnjim prilikama, gdje srođnici prebivaju u raznim mjestima, jedva se može znati za njihovu rodbinsku svezu, ako se ona proteže dalje od drugoga koljena. Stoga u zabranjenim koljenima lako nastaju ženidbe, a da se za to i ne zna. U drugu pak ruku kod udaljenih koljena redovno se daje oprost, pa bi se poradi toga lako moglo u tim koljenima naravno srodstvo ukinuti kao ženidbena zapreka.

Sada se obavlja kodifikacija kanonskoga prava, pa stoga držimo, da ne će biti izlišno, ako tome vanredno važnom poduzeću posvetimo nekoliko redaka u svezi s našim pitanjem, koje raspravljamo. Ne treba se čuditi, ako se od vremena do vremena pojave u štampi kojekakovi glasovi o napretku toga ogromnoga djela, što ga je naredio i što ga promiče papa Pijo X. Da se svijet ne opsjenjuje liberalnim izvještajima, donijet ćemo iz kompetentnog izvora vijesti, koje se smiju saopćiti bez povrede službene tajne. Kada su kardinali g. 1909. čestitali sv. Ocu božićne praznike, progovorio je sv. Otac o kodifikaciji kanonskoga prava ne samo stoga, što ga to pitanje osobno najživlje zanima, nego i zato, što sada taj predmet i rimsku kuriju potpuno zaokuplja. Papa je kod te zgrade izjavio najtoplije priznanje i pohvalu neumornom i revnom kardinalu Gaspariju i onim komisijama, koje taj rad izvršuju pod njegovim vodstvom. Budući da papa javno o toj stvari govori, daje se očekivati, da je posao spomenutih povjerenstva već znatno napredovao. I to nije više tajna, da postoji namjera predložiti djelo biskupima, koji će svoje mišljenje o raznim materijama poblizje izložiti. O glavnim željama biskupa već je sv. Stolica upućena, jer su biskupi prije više godina u svojim iz-

⁴⁸ A. Theiner, Acta Con. Trid. II. Zagrab. et Lips. 1874. 336 sq. 342 sq.

⁴⁹ Lämmer, Zur Kodifikation des kanonischen Rechtes, Freiburg 1899. S. 137.

vještajima upravili na sv. Stolicu obrazložene predloge. Osim biskupa saslušat će se i sud učenjaka u toj stvari. Tako na primjer za Njemačku boravi profesor i kanonik Dr. Hollweck z Eichstättu već više mjeseci u Rimu, a ima i drugih konzultora, koji se tim pitanjem zanimaju. Osnova novoga kodeksa predložila bi se općem koncilu, kada bi se mogao sazvati, no sada je položaj sv. Stolice takav, da se opći crkveni sabor ne može sazvati. Oni, koji tvrde, da će se u kodifikaciji raspraviti i odnos crkve prema državi, zlo su upućeni, jer se radi samo o kodifikaciji crkvenoga privatnog prava, a ne javnoga prava. Radi se o velikom poduzeću, pa se moramo čuditi odvažnosti Pape Pija X. koji je pokrenuo to poduzeće. Ovu su kodifikaciju željeli sa svih strana, predložili su je biskupi na vatikanskom saboru, mnogo se već puta kušalo provesti je, no uvijek je djelo naišlo na vanredne poteškoće. Sada se daje iz papinih riječi zaključiti, da postoji nada, e će se započeto djelo i dovršiti s uspjehom. Prije šest godina počelo se raditi, pa ako i jesu poslenici u tom orijaškom djelu neobične radne sile, to će ipak trebati jošte više godina, dok se taj ogromni posao dovrši. Kodifikaciju građanskoga prava u Njemačkoj jedva su svršili za 23. godine, a to je bio neznatan rad, ako se isporodi s poslom oko kodifikacije kanonskoga prava. Drži se megjutim, da će nakon šest daljnih godina novi kodeks biti gotov, ako ne nastanu nepredvigijene poteškoće.⁵⁰

Hoće li povjerenstvo, koje se bavi kodifikacijom kanonskoga prava, reducirati i dokle će reducirati zapreku naravnoga srodstva, toga zasad još ne znamo, jer su članovi komisije pod prijetnjom najtežih crkvenih kazna vezani na najstrožu šutnju, a ova se šutnja uzorno vrši. No i u onom slučaju, kada bi se ukinula ženidbena zapreka u trećem i četvrtom koljenu naravnoga srodstva u pobočnoj lozi, još će uvijek biti dužnost dušobrižnika, da upozoruju svoje stado na štetne posljedice takovih ženidaba. Ne budu li vjernici htjeli slušati savjeta svojih duhovnih vogja, neka primijene na se onu poznatu: „perditio tua ex te.“

⁵⁰ Vidi bečki „Vaterland“ od 11. siječnja 1910.